

Nem felejttem

I.

Forró nyári este volt. A tábor
csendesedve már aludni tért.
Táncos szellő jött a halk Dunáról
s könnyű álmat hiniett szerteszét.

Sztálinvasmű sötétlett az éjben,
mint hatalmas óriás-gyermek,
ki ha felnő, vígan, egykezével
gyúr fatörzsnyi vashengereket.

Elterpeszkedett az éhség,
elterpeszkedett a jagy —
az óvóhely füstös mélyén,
fellegfedett ég alatt.

Jóapám, kit Pestre űzött
a szegénység és a gond —
messze volt. Nagy, idegen föld
nyelte el, vad, szörnnyű front.

Kinn a hó hullt nappal, éjjel
és a hóra hullt a vér,
dörgött ágyúk mély zenéje,
sírt az élehangú szél.

Reménykedtünk lenn a mélyben:
rabok hajófenekén,
hogy öntözi lágyan-szépen
sápadt arcunk még a fény.

De mint kígyó, hirtelen
ropogtatott, fojtott:
lőszervagón házuk mellett —
itt veszünk...! Bolondok...!

Settenkedve késő éjjel
egész pince lábra kél. —
Dörgött ágyúk mély zenéje,
sírt az élehangú szél.

Vaksötét. Csak hó fehérlett
földreomlott házakon...
Süppednek az ijedt léptek:
ott van, ott áll a vagón!

„Húzzad, told, fogózd beléje,
most mutasd, élted mit ér!”
Dörög ágyúk mély zenéje,
sír az élehangú szél.

Meg-megrezzent felettünk a vászon,
egy-egy vonat rikkantot nagyot...
Feküdtünk a hízott szalmazsákon
s míg fáradtság láza zsongatott, —

beszélgettünk jövőről meg multrol,
jeledve az álmat és az éjt;
mindannyian meséltünk magunkról,
és barátomat akkor így beszélt:

II.

És megrándul az csikorgón,
lendül lomhán, feketén,
mint hatalmas nagy koporsó
a szomszéd ház elé.

Elengedjük, futunk vissza...
Haragos az égbolt...
Hirtelen egy hang sikhaj
borzalómmal: „Nézd... Ott!”

Mozdul lassan, mint ki éled,
jön a vagon vissza...!
Béklyóit az ijedségnek
az ész lassan nyitja.

„Lejtős az út... Ne állj sokat...!
Nem adom az életém!”
S feszítette az izmokat
vad, halálos félelem. —

Óh, gyűlölet, ércolvasztó,
erdőséget perzselő!
Te, szívünknek törvényt osztó,
lobogj fel, te szent erő!

Lángolj a fasiszták ellen,
kik az embert állati
létbe nyomják s félelemmel
telt sorsot szabnak neki!

Ők tették! Vak ösztönünket
ők vezették — s mire jött
a hajnal, a vagon ott állt
már a szomszéd ház előtt.

Szomszéd lesebé visszatolta,
pincénk is az éjre várt, —
Igy tisztítottuk naponta
kézből-kézbe a halált. —

Alig volt már ennünk s anyám
mindent csak nekem adott.
Ő búskodott s barna haját
öszítették a napok:

„Édesapád vajjon hol van?
Mindig mondta: csak neked
dolgozik ét — hogy te jobban
élhessed az életet...

Édesapád vajjon hol van,
él-e, hal-e még szegény...?“
Hányszor sírdogált e mondat
anyám szája peremén!

Egyik napon a pincének
kivágódott ajtaja
s ledüböngött a vad német
durvahangú osztaga:

Kapcarongyot! „Nincs már nekünk...!
— Nincs? És odalépvé
egy bölcsőhöz, őrmesterük
a pólyát letépte.

Felsikoltott, repült, rohant
gyermekéhez anyja...
Üzött madár volt az a hang
falakat csápdosta.

Édesanyám csak remegett,
szája alig mozgott:
„Nem tudtam, hogy az emberek
ily gonoszak, gyilkosok...“

Másnap történt. — Ép kinéztem
folyosónkra, mert nagyon
megszibbadt a sok ülésben,
fekvésben minden tagom —

egyszerre valami robban
s mint viharos tengeren
hajó égverő habokban —
hányódik a pince lenn.

Vakolat hull, hull a téglá,
betonoszlop félredől;
por viharzik, vak sötét van,
jajkiáltás bűg elől.

Újabb robaj!... Hánytorog az
egész világ... Jaj, anyám!
Futnék hozzá, de a magas
középort zúdít le rám...

Nyílik szemem, a fejemen
seb sajog. Száll még a por
és a jajszó. Keservesen
mászom téglá, kő alól.

Anyám! oh! — Átvonszolódom
az első kis termen és —
nincs tovább út. Magasló rom
csak az mi szemembe néz.

Ráhullottam a romokra
és zokogtam ott zokogva:
Nincs anyám!
Nincs anyám!

Léptek döngtek a rom között.
Fegyvere a kézben —
vattaruhába öltözött
magas harcos lép be.

Ránéztünk a vér-piszokból,
mögöttünk rom-omladék...
— Orosz! Megtörtén mosolygó.
sok arc boldog pírban ég:

Végre vége már a harcnak!
Minden kinnak vége már.
Végre béke! Német hadnak
már csak gyilkos híre száll.

Ő csak állt ott. Majd beszélve
s mutogatva mondta el:
kinn a vagoni veszett német,
őrült robbantotta fel.

Én még sírtam. Mi baj, — kérde?
Mások mondták el neki,
hogy anyámat ott a téglá-
s betónhalom temeti.

Felhő vonult át az arcán
s lenyelte a szavakat...
Odalépett hozzám aztán
elsímítva hajamat:
„No, no! Ne sírj, nem szabad...“

Neki is tán messze-messze
megölték a németek
édesanyját — azért nyögött,
sóhajtott oly nehezre?

Neki is tán kislia volt,
aki olyan pincemélyben
ötütána sírt valahol —
ez jutott talán eszébe...?

Nem tudom. De az a felleg
ott sötétlett homlokán.
Megrándította a fegyvert
s így szólalt meg nagysoká:

„Német ... kaput!“ — És megfordult,
mint akit valami üz
— talán anyám a romokból,
vagy övé a mély távolbul —
megindult ki. Kő csikordult
s felropogott künn a tűz!

III.

Igy történt hát. Még nem tudiam akkor Csak azt tudtam akkor — s nem felejttem
hogy szabadságot ő adott nekem. már akár száz évig élhetek, —
Szabadságot, melyet holtig vágyott ő hozta a békét s másodizben
apám, anyám, — mely már életem. ő hozta nekem az életet!

Szállt a szó, majd elröpült az éjben ...
Csend lett, csak az emlék lobogott ...
A sátorlap meglibbent a szélben
és a Vasmű csendesen szunnyadott.

SÁRI ISTVÁN

Tito katonái

Az őszi eső szünet nélkül már egy hete verte az őrszoba ablakát. A piszkos ablaküvegen keresztül ide látszott a határmentén húzódó drótsövény. Militics Milán, a Macedon vidékre került favágó fia ott kuporgott a benzines hordóból készült kályha mellett, ruháját szárítgatta. Nemrégén váltották le, de már újra fel kell vennie a géppisztolyt, hogy nehéz szolgálatát lerója, amit kiérdemelt reá. Alig mult húsz éves, de mióta itt van, szép barna arcán nem láttak egyetlen mosolyt sem. Égő, fekete szeme úgy nézett a világba, mintha ölni akarna véle. Senkitől sem türte, hogy gúnyolják; erős volt, mint a tölgyfa, amin szikrát vet a favágó baltája.

Egy héttel ezelőtt történt, hogy Dosó Brankó őrmester belekötött, valami olyasmit mondott, hogy: „Milyen anya lehet az, aki ilyen vaddisznó kinézésű gyereket szült?“ Harsány nevetés csattant a jelenlévők torkából Milán rovására. De amilyen gyorsan kitört, olyan hamar el is hallgattak, amint ránéztek. Milán arca félelmetesre torzult, felkelt a padról, ahol ült, szeme vad tűzben égett, hatalmas, erős termete fenyegetően magasodott az őrmester előtt. Hangja halk volt, mégis fenyegető.

— Az anyám emlékét senki emberfia ne merje bántani, mert a legdrágábbat, az életét adta a hazáért, partizán volt! A németek halálra kínozták.

— Kit érdekel ez már, — mosolyodott el gúnyosan az őrmester, — az uszfasák is voltak olyan legények.

Milán arca elfehéredett, s egész közel hajolva az őrmester arcához fogai közt szúrta a szót.

— Hogy meri összehasonlítani a partizánokat azokkal az orgyilkos bérencekkel?! Hatalmas kezével összemarkolta a zubonyt az őrmester mellén és felrántotta a padról, mint egy gyereket.

— Eressz el, te piszkos! — ordította az őrmester és előrántotta pisztolyát.

Milán észrevette a szándékát, baljával elkapta a csuklóját és teljes erejéből megszorította. Az őrmester fájdalmában felordított, a pisztoly megkoppanva esett a földre. Milán agyát előntötte a vér, nem tudta kiüzni fejéből, hogy ez a szemét a szüleit besúgókkal, bérgyilkosokkal hasonlította össze. Teljesen elvesztette önuralmát, s jobbajával, amivel még mindig fogta a kapálódzó őrmestert, felrántotta a levegőbe és a falhoz nyomta olyan erővel, hogy feje hangosan koppant az őrszoba falán.

— Megöllek, te gyalázatos!